

Over meisjes en koeien

G. Kramer

Op mijn racefiets rijd ik door Oost Groningen. Vlakbij Woltersum, een dorpje aan het Eemskanaal staan koeien met glimmende vacht in de wei. Het dier dat het dichtst bij de omheining staat kijkt me na, als op de uitkijk. Het landschap is weids. De laatste dauw droogt op in de verte. De koe staat schijnbaar achteloos kauwend te kijken hoe ik voorbijkom. Ik word gezien hoewel ik nauwelijks word bekeken. Het moment is voorbij in een oogwenk en toch laat het een indruk achter.

Verder op de dijk sta ik stil voor een open brug. Als ik vanuit stilstand weer in beweging kom, begint een gedachtestroom op gang te komen. Een gesprek dat eerder die week plaatshad schiet me te binnen en ik laat me meevoeren, weg van het stilleven achter de dijk.

Het idee om dit essay te schrijven is al geboren, maar heeft nog geen vorm. *Vrouwen fijngevoeliger?* Hoewel het een simpele ja-nee vraag lijkt, heb ik er niet meteen een antwoord op. Bij het woord fijngevoelig denk ik aan iemand die een snaarinstrument bespeelt en aan de opmerkelijke stilte achter de dijk waar ik van wegfietste. De gemeenschappelijke deler lijkt niet vrouwelijk te zijn. Wanneer ik de mannelijke en vrouwelijke wereldleiders die ten tonele zijn verschenen anno 2020 vergelijk, wil ik roepen: Ja! Bij nadere inspectie heb ik nog wel wat kanttekeningen te plaatsen. Ik begin met een banale gebeurtenis in de afgelopen week die zich terwijl ik met de wind langs mijn gezicht over de dijk fiets, weer aandient.

Het is april 2020, piektijd corona. Alleen voor acute zorgvragen en geplande oncologische zorg bezoeken patiënten onze afdeling radiologie. Het ziekenhuis is in een etmaal veranderd in een bastion, ondoordringbaar voor wie zijn of haar rechtmatige toegang niet kan voorleggen. Het secretariaat van onze afdeling draait overuren om alle afspraken te verzetten. Voor de zoveelste keer, want in het najaar van 2019 ging het ziekenhuis middels een kleine administratieve handeling in een Randstedelijk ICT kantoor over op een nieuw EPD en raakten de meerderheid van de geplande afspraken van onze afdeling 'kwijt'. Een probleem dat geheel en alleen in de schoenen van diezelfde afdeling werd geschoven. De laatste ronddobberende verloren aanvragen waren net allemaal binnen gehengeld toen de covid-19 crisis aanving.

In deze periode bezoekt dhr. X onze afdeling. Hij heeft een aanvraag voor twee röntgenfoto's. Helaas wordt er daarvan maar één gemaakt. De doktersassistent neemt contact op met onze afdeling om verhaal te halen en in dit gesprek zou één van onze medewerkers hebben gesuggereerd dat het aan dhr. X zelf (zijn leeftijd wel te verstaan) heeft gelegen dat de tweede foto niet gemaakt is. Hierop belt de huisarts zelf met invoelbare agitatie. De boosheid en aanverwante verwijten van deze arts lopen echter zo hoog op dat mijn collega's vragen of ik, één van de radiologen van de afdeling, diegene te woord zou kunnen staan.

Als ik nog niet aan de stem van mijn collega's had gehoord hoe hoog de woede aan de andere kant van de lijn is opgelopen, dan zou ik het meteen aan het geluid dat m'n oor daarna binnendringt hebben gehoord. Voor ik excuses voor de insinuaties en onze omissie kan aanbieden en een voorstel kan doen voor een oplossing, hoor ik de stem van deze huisarts die als een sissende slang binnendringt en de lucht uit de ruimte lijkt weg te zuigen.

Onder meer de volgende zinnen krijg ik te horen: *Het komt door al die meisjes in de zorg.... Dan krijg ik weer zo'n meisje aan de lijn. Wat moeten we toch met die meisjes? De zorg gaat kapot door al die meisjes.*

Terwijl de stem aan de andere kant onverminderd als kiespijn langs m'n ruggengraat trekt, bedenk ik me dat ik me geen betere illustratie kan wensen van hoe niet uiting te geven aan mijn ijdele hoop op wereldverbetering. Met deze gedachte en de zenuwpijn op de achtergrond vind ik niet meteen het meest spitsvondige repliek op de ongefilterde razernij. Een fenomeen dat door de spreker aan de andere kant wellicht als *meisjesachtig* zou kunnen worden afgedaan. Me bewust van de ironie van deze situatie kom ik aan het einde van de monoloog niet verder dan een aanbod doen om het onrecht dat dhr. X ten deel is gevallen recht te zetten. Tot mijn spijt ga ik niet in op de verwijten aan het adres van *de meisjes*.

De stem aan de andere kant van de lijn, was de stem van een vrouw, een collega-arts (voor wie bij stem als een *sissende slang* al wist dat het om een vrouw ging, is er nog wat extra huiswerk overigens). En hoewel de situatie: vrouwelijke arts beklaagt zich bij vrouwelijke arts om *de meisjes* in de zorg, alle elementen in zich draagt voor *slapstick*, viel er niet om te lachen. Het was deze dame menens met *die meisjes* in de zorg (in elk geval op het moment van bellen).

Vrouwen fijngevoeliger?

Tot niet zo lang terug was dit een vraag die me weinig interesseerde. Waarom ook? Ik denk niet dat ik de enige van mijn generatie ben die dacht dat er geen reden is om over de vrouw na te denken als een andere entiteit dan de man. Waarom zouden we tijd stoppen in filosoferen over het *anders-zijn* van een vrouw? We geloofden gelijke kansen te hebben verworven in de studiebancs en op de arbeidsmarkt – *we* is natuurlijk niet iedereen - en wilden bovendien niet *zo zeuren*. Daarbij komt dat *vrouwenkwestie* een lelijk woord is, en zo schoven we de stroming ter zijde. We dutten in, in ons gespreide bedje onder het genot van een aflevering *Sex and the city (SATC)*. We geloofden dat de glazen plafonds allang in duigen lagen. Er lagen hier en daar nog wat scherven, maar daar viel wel omheen te werken.

De werkelijkheid is wranger. Net zo goed als we niet van nature historici zijn, simpel en alleen doordat we chronologisch gezien ná alle geschiedenis tot nu toe zijn verschenen, zijn we ook niet allemaal voorstander van het feminisme, hoewel we er dankzij het fenomeen chronologie wel de vruchten van plukken.

Om aan de vooroordelen over feministen te ontkomen noemt Chimamanda Ngozi Adichie zichzelf: 'A happy African feminist who does not hate men and wears lipgloss.' In haar TED talk komt ze tot de volgende definitie van een feminist: Een man of vrouw die toegeeft dat er een probleem is met gender en bereid is er iets aan te doen. Nu staat nog niet iedereen op z'n stoel te juichen (dat mag nu ook niet). Je kan het f-woord er de schuld van geven: te veel negatieve connotaties, te veel tuinbroeken, te weinig *Samantha*, maar als een huisarts anno 2020 bereid is om alle problemen in de zorg in de schoenen van *meisjes* te schuiven, zou het dan misschien kunnen zijn dat er een probleem is met gender?

Degene die mijn ogen opende voor een mogelijk probleem, is in uiterlijk opzicht het tegenbeeld van *Carrie* (de schrijfster in SATC). De Engelse non Jetsunma Tenzin Palmo heeft sinds haar achttiende geen krullen meer maar een kaal hoofd en draagt elke dag een gelijksoortige rode outfit. De tijd die een gemiddelde arts investeert om professional te worden, bracht zij alleen in een grot door - in meditatie. De gelukkigste tijd van haar leven, noemt ze het, hoewel ze het ter nauwer nood overleefde. Waar ze ontevreden over is, is de

manier waarop haar decennialang cruciale wijsheden werden onthouden, omdat die boeddhistische lessen zogenaamd niet voor vrouwen bedoeld waren.

Aan het begin van dit millennium kreeg ze de kans zich hierover uit te spreken tijdens een grote conferentie en dat deed ze, zonder een blad voor de mond te nemen. Mede als gevolg daarvan leidt zij nu een vrouwenklooster in Noord India. *De nonnen krijgen nu alle lessen die ze willen, niemand houdt nog iets voor ze achter, zegt ze. Nu moeten vrouwen zelf aan het werk. Vrouwen moeten gelóven dat ze gelijkwaardig zijn en elkaar niet naar beneden halen.* Zo had ik er nog niet naar gekeken, en als deze vrouw dit niet tegen me had gezegd, had ik de uitspraak van de collega huisarts anders aangehoord. Misschien had ik zelfs wel gelooft dat er een kern van waarheid in zat.

Mijn collega wijst me, als ik erover vertel op een bekend en sprekend beeld: *de krabbenmand*. Vrouwen die elkaar als gevangen krabben in een mand vasthouden en zo voorkomen dat de bovenste een weg omhoog naar de vrijheid vindt.

Mochten vrouwen fijngevoeliger zijn, dan is er wel een omgeving nodig waarin dit tot bloei kan komen. Zolang vrouwen met dedain voor meisjes kunnen worden uitgemaakt, omdat hun tegenspreker iets niet zint, zijn we daar nog niet. Voor mannen staat er overigens veel meer op het spel. Hun identiteit als man wordt in twijfel getrokken als ze té fijnzinnig uit de hoek komen. Met deze patstelling in gedachte zou het best kunnen dat mannen fijngevoeliger zijn dan vrouwen, maar hoe zouden we het ooit te weten kunnen komen?

Wie zeker op fijngevoeligheid in de zorg zitten te wachten, zijn de patiënten. *Zonder empathie geen goede zorg* stelt emeritus hoogleraar medische psychologie Ad Kaptein. Door empathie leer je omgaan met hoe mensen ziek zijn, in plaats van enkel hun ziekte te kennen. Hij verklaart verder: *Vrouwen zijn iets empathischer. Ze schrikken minder dan mannen als iemand begint te huilen. Maar dat moeten we ook weer niet overdrijven want verder zijn ze echt niet zo anders dan mannelijke artsen. Ze zijn zelfs strenger, is mijn ervaring.*

Vrouwen fijngevoeliger? Eerlijk gezegd, geen idee.

Terug naar het Groninger landschap. Een herkauwende koe die even opkijkt als ik voorbijrijd. Een beeld waarbij ik mijn vinger er niet achter krijg wát ermee gezegd is. De schijnbaar achteloze consideratie roept vooral vragen op. Ook wijsheden worden vaak gepresenteerd als vragen. Iemand vertelde me eens een parabel waarin de vraag *Wat gebeurt er met een cadeau dat niet wordt aangenomen?* wordt gesteld. Het verhaal schoot me pas later, na het aanhoren van de geestdriftige monoloog te binnen. Een cadeau dat niet wordt aangenomen blijft bij de gever. Een boodschap die niet waarachtig is, hoef je niet aan te nemen. Zo werkt het, met eeuwenoude vooroordelen, en ook met de ideeën in dit essay. Je kan ze langdurig herkauwen terwijl je in alle rust de situatie eens goed in je opneemt en dan, neem je ze al dan niet tot je.